

СЛУЖБОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Вступ. В умовах воєнного стану в Україні особливої актуальності набуває проблема ефективності службових розслідувань правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби у Збройних силах України. Практика їх проведення засвідчує наявність низки недоліків, таких як надмірна орієнтація на каральну функцію, недостатнє врахування системних чинників правопорушень, обмежена превентивна роль, а також ризики негативного впливу на морально-психологічний стан військовослужбовців. Метою дослідження є аналіз проблемних аспектів здійснення службових розслідувань у ЗС України під час дії воєнного стану та визначення напрямів підвищення їх превентивної ефективності для зміцнення обороноздатності.

Методи. При проведенні дослідження використано системний і структурно-функціональний аналіз, методи узагальнення правозастосовної практики та порівняльно-правовий підхід. Інформаційну базу дослідження становлять норми чинного законодавства України включно із законами й підзаконними нормативними актами, військовими статутами, а також сучасні наукові праці українських учених-правознавців.

Результати. Установлено, що чинна система службових розслідувань у ЗС України здебільшого зосереджена на встановленні винних осіб і застосуванні дисциплінарних стягнень та/або покарання, що не забезпечує належного попередження повторних правопорушень. Обґрунтовано: доцільність удосконалення діяльності спеціальних груп із підготовки військовослужбовців і фахівців із психологічного забезпечення; проведення цільової підготовки осіб, залучених до розслідувань, оптимізацію термінів їх проведення для повного з'ясування обставин; посилення роз'яснювальної роботи серед командирів і особового складу щодо підстав і порядку службових розслідувань.

Висновки. Аналіз теоретичних і практичних аспектів службових розслідувань у ЗС України показує, що чинна система має низький превентивний потенціал і не зосереджена на усуненні системних причин порушень військової дисципліни. Переважання каральних заходів без урахування психологічних, організаційних і соціальних чинників не гарантує сталого зниження правопорушень і може погіршувати морально-психологічний стан військовослужбовців. Виявлені проблеми засвідчують необхідність: подальших наукових досліджень; розроблення науково обґрунтованих методик виявлення системних причин правопорушень; інтеграції психологічних і соціологічних підходів у процедури службових розслідувань; аналізу ефективності адаптації міжнародних практик до національних умов. Такі дослідження сприятимуть створенню сучасної, комплексної та дієвої моделі службових розслідувань, що відповідатиме вимогам законодавства, потребам військового управління і викликам сучасної збройної боротьби.

Ключові слова: адміністративне право, військовослужбовці, службове розслідування, порядок несення служби, правопорушення, адміністративне правопорушення, дисциплінарний проступок.

Вступ

В умовах воєнного стану та високої інтенсивності бойових дій питання належної організації службових розслідувань правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби у ЗС України набуває особливого значення. Ефективність зазначених процедур безпосередньо впливає не лише на стан військової дисципліни, а й на морально-психологічний клімат у військових колективах, що в бойовій обстановці є вирішальним чинником виконання завдань за призначенням. Аналіз правозастосовної практики свідчить про низку системних проблем: домінування каральної спрямованості розслідувань; недостатнє виявлення та усунення чинників, які обумовлюють вчинення правопорушень; обмежене застосування превентивних механізмів. Також значної уваги потребує питання професійної підготовленості осіб, які здійснюють службові розслідування, оскільки помилки у визначенні причин, обставин і правової кваліфікації діяння можуть призвести до порушення прав військовослужбовців і зниження довіри до дисциплінарних процедур. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук комплексних рішень, здатних забезпечити баланс між дисциплінарною відповідальністю та превентивним впливом з урахуванням специфіки військової служби й умов особливого періоду.

Огляд літератури. Проблематика службових розслідувань правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби у ЗС України досліджується у працях таких українських науковців, як С. Петков

(Петков, 2022), В. Бойко (Бойко, 2004), І. Коропатнік (Коропатнік, 2022), І. Копотун (Копотун та ін., 2023), Б. Шамрай (Шамрай, 2025), М. Погорецький (Погорецький, 2025), А. Романишин (Романишин, & Мацевко, 2025), М. Туркот (Туркот, 2020), С. Вітвіцький (Вітвіцький та ін., 2024). Українські вчені приділяють значну увагу проблемі правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби, вивчаючи їхні причини та наслідки. Вони зазначають, що результатами службового розслідування правопорушень має бути притягнення до справедливої та збалансованої відповідальності, а також недопущення рецидиву. Проведення подальших досліджень і пошук шляхів для забезпечення балансу між дисциплінарною відповідальністю та превентивним впливом, з урахуванням специфіки військової служби та умов особливого періоду, є дуже актуальними для вітчизняної науки.

Метою дослідження є аналіз проблемних аспектів проведення службових розслідувань правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби та визначення шляхів підвищення їх превентивної ефективності. Для досягнення цієї мети передбачається: дослідити правові засади й організаційні особливості здійснення службових розслідувань у ЗС України; виявити основні недоліки чинної практики, зокрема надмірну орієнтованість на покарання, відсутність належного врахування системних чинників правопорушень і впливу розслідувань на морально-психологічний стан військовослужбовців; обґрунтувати доцільність упровадження додаткових організаційних і методичних заходів, зокрема

створення спеціалізованих груп, підвищення кваліфікації осіб, які проводять розслідування, удосконалення термінів і процедур їх проведення; запропонувати конкретні рекомендації щодо підвищення превентивної ролі службових розслідувань із метою запобігання повторним правопорушенням та зміцнення військової дисципліни.

Методи

Відповідно до поставлених завдань дослідження було застосовано комплекс методів дослідження, таких як системний і структурно-функціональний аналіз, методи узагальнення правозастосовної практики й порівняльно-правовий підхід. Використання вказаного методологічного інструментарію надало змогу здійснити аналіз і висвітлити інформацію з викладених джерел та юридичних актів, з'ясувати зміст правових норм цих актів та отримати нові знання, що знайшли своє відображення у викладеному матеріалі. Використання вказаних методів аналізу під час огляду зазначених джерел дало змогу виокремити необхідну для подальшого здійснення наукової розвідки інформацію щодо виявлення основних проблем при проведенні службових розслідувань у ЗС України, окреслити комплексні шляхи для забезпечення балансу між дисциплінарною відповідальністю та превентивним впливом з урахуванням специфіки військової служби.

Результати

Соціальна значущість проведення службових розслідувань правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби полягає в їхній здатності забезпечувати відновлення гармонії між суспільними очікуваннями та поведінкою військовослужбовця. Як підкреслює С. Петков, поділ правопорушень за ступенем суспільної небезпеки дає змогу відрізнити суспільно шкідливі діяння від суспільно небезпечних, що створює підґрунтя для застосування адекватних заходів реагування (Петков, 2020). Водночас, як зазначає В. Авер'янов, ефективність механізмів публічного управління значною мірою залежить від належного функціонування інститутів юридичної відповідальності, які мають не лише каральний, а й превентивно-виховний характер (Авер'янов, 2003). Подібної позиції дотримується і О. Бандурка, наголошуючи, що дисциплінарна відповідальність у силових структурах виконує функцію формування правослужняної поведінки та підтримання внутрішнього порядку (Бандурка, 2018). У контексті військової служби дисциплінарне правопорушення слід розглядати як суспільно шкідливе діяння, соціальна вага якого обумовлює необхідність кваліфікаційного реагування у формі службового розслідування. Останнє є інструментом, що дає змогу встановити причинно-наслідковий зв'язок між особистісним ставленням до цінностей дисципліни, вчиненням проступку і відповідним дисциплінарним стягненням. Як слушно зазначає Ю. Шемшученко, лише за умови поєднання юридичної відповідальності з виховним впливом право здатне виступати ефективним соціальним регулятором (Шемшученко, 2011). Таким чином, ланцюг "ставлення особи до суспільних цінностей – дисциплінарне правопорушення – службове розслідування – дисциплінарне стягнення" набуває соціально-правового виміру, який забезпечує не лише відновлення порушеної дисципліни, але й зміцнення правосвідомості військовослужбовців, що, у свою чергу, є необхідною умовою підтримання боєздатності й ефективності ЗС України. В умовах воєнного стану проведення службових розслідувань правопорушень, пов'язаних із порушенням встановленого порядку проходження військової служби, набуває особливої актуальності. Наявна система розслідувань здебільшого зосереджена на встановленні факту правопорушення та

притягненні винних осіб до дисциплінарної відповідальності. Такий підхід має низку недоліків, зокрема недооцінку системних чинників, що зумовлюють вчинення правопорушень, і обмежений превентивний потенціал дисциплінарних заходів. Спостерігається надмірна орієнтованість на покарання, що часто не враховує системних чинників, які зумовлюють вчинення правопорушень, а застосування дисциплінарних заходів щодо окремих військовослужбовців не гарантує попередження аналогічних випадків у майбутньому. Крім того, процес розслідування може чинити негативний вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців, спричиняючи додатковий стрес, що, своєю чергою, може перешкоджати ефективному виконанню службових обов'язків. Це набуває особливої важливості в умовах ведення бойових дій, коли морально-психологічний стан особового складу має істотне, а подекуди й вирішальне значення. Однією з причин є недостатня превентивна функція службових розслідувань, оскільки їхньою метою має бути не лише застосування дисциплінарних заходів, але й запобігання подальшим порушенням. Зокрема, вони мають сприяти виявленню та усуненню системних чинників, що призводять до недотримання військової дисципліни, а також запобігати вчиненню інших правопорушень (Алієв та ін., 2024). Існуюча система часто не враховує системні причини порушень військової дисципліни, отже, покарання окремих осіб не запобігає повторенню подібних ситуацій.

У межах предмета дослідження корисним є чітке пояснення ключових категорій, таких як превентивна функція та дискреція. Превентивна функція у контексті юридичної відповідальності – це здатність правових механізмів запобігати правопорушенням через встановлення санкцій і норм, які стримують від протиправних дій уже на етапі їх можливого вчинення. Як переконливо доводить В. Тимошенко, превентивна функція спрямована на профілактику протиправної поведінки, формується через упровадження нормативних санкцій і має виховний та стримувальний характер водночас (Тимошенко, 2024). Схожі висновки містить дослідження К. Чишко, у якому наголошується, що превентивна функція адміністративно-деліктного права створює запобіжний механізм, здатний не допускати правопорушення до моменту їх вчинення (Чишко, 2025). Дискреція – це межі розсуду, надані уповноваженій особі для прийняття рішення у конкретній справі. Хоча спеціальні дослідження щодо дискреції в контексті військових дисциплінарних розслідувань досі обмежені, аналіз дискреції в інших галузях права, наприклад у фінансовому праві, дає основу для порівняння. Зокрема, А. Барікова описує, що дискреція виявляється у процедурних і процесуальних межах, що дає змогу застосовувати правові норми з певним розсудом, але без виходу за межі формальних правил (Барікова, 2023). Таким чином, у межах службового розслідування превентивна функція означає формування правосвідомої поведінки військовослужбовців через неминучість відповідальності, а дискреція – це встановлена законом можливість командира обирати вид і ступінь стягнення, ураховуючи індивідуальні обставини, але не виходячи за межі принципів законності, пропорційності та справедливості.

Відповідно до статті 59 Статуту внутрішньої служби ЗС України (Верховна Рада України, 1999b), командир (начальник) зобов'язаний проводити роботу щодо зміцнення військової дисципліни, запобігання надзвичайним подіям, кримінальним та іншим правопорушенням серед особового складу, своєчасно виявляти й усувати їхні причини; аналізувати стан військової дисципліни й

об'єктивно доповідати про це старшому командирові (начальникові). Згідно зі статтею 84 Дисциплінарного статуту ЗС України (Верховна Рада України, 1999а), прийняттю рішення командиром про накладення на підлеглого дисциплінарного стягнення може передувати службове розслідування. Статтею 45 Дисциплінарного статуту ЗС України визначено, що в разі невиконання (неналежного виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків, порушення військовослужбовцем військової дисципліни або громадського порядку командир повинен нагадати йому про обов'язки служби, а за необхідності – накласти дисциплінарне стягнення. Згідно з пунктом 1 розділу IV Порядку проведення службового розслідування (Міністерство оборони України, 2017) особи, які проводять службове розслідування, зобов'язані виявляти (з'ясовувати) обставини, які підтверджують або спростовують інформацію щодо скоєння правопорушення, а також установлювати обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність правопорушника.

Можна узагальнити проблемні аспекти сучасної практики службових розслідувань у ЗС України: надмірна орієнтація на каральну функцію не сприяє усуненню глибоких причин порушень військової дисципліни; відсутність належної психологічної підтримки учасників розслідувань може негативно впливати на морально-психологічний стан особового складу; існуючі процедурні алгоритми рідко передбачають цілеспрямоване виявлення та усунення системних проблем, що призвели до правопорушення; недостатній рівень підготовки осіб, які здійснюють розслідування, призводить до помилок у визначенні причин і обставин події та порушення прав військовослужбовців.

Для підвищення ефективності службових розслідувань доцільним є запровадження низки заходів, зокрема: установлення обґрунтованих термінів їх проведення, що дасть змогу належним чином дослідити як обтяжливі, так і пом'якшувальні обставини, а також виявити аргументовані причини вчинення правопорушення; залучення фахівців із психологічної підтримки персоналу для аналізу психоемоційного ставлення військовослужбовців до вчиненого діяння, що сприятиме розробленню рекомендацій щодо усунення чинників, які зумовлюють порушення дисципліни.

Згідно зі статтею 59 Статуту Внутрішньої служби ЗС України (Верховна Рада України, 2002), командир (начальник) зобов'язаний знати стан справ у дорученій йому військовій частині, на кораблі (у підрозділі), ділові, морально-психологічні якості безпосередньо підпорядкованих військовослужбовців. Відповідно до частини 5 статті 5 Дисциплінарного статуту ЗС України, кожний військовослужбовець зобов'язаний сприяти командирові у відновленні та постійному підтриманні порядку й дисципліни. Пунктом 9 Порядку проведення службового розслідування визначено, що посадові (службові) особи ЗС зобов'язані надавати письмові пояснення по суті предмета службового розслідування та поставлених їм запитань, а за попередньою згодою керівника – документи чи матеріали відповідно до своїх службових обов'язків. Також пунктом 1 розділу III Порядку проведення службового розслідування встановлено, що рішення про призначення службового розслідування приймає командир (начальник), який має право видавати письмові накази й накладати на підлеглого дисциплінарне стягнення. Це вказує, що проведення службового розслідування є правом, а не обов'язком командира, відповідно до чого командир має право застосувати дисциплінарну владу без проведення службового розслідування. Іноді командир використовує службове розслідування як інструмент додаткового психологічного впливу.

В умовах воєнного стану в Україні набуває необхідності посилення превентивної функції з метою підвищення обороноздатності ЗС України. Отже, метою службового розслідування має бути не лише констатація факту порушення та притягнення винних до відповідальності, але й створення умов для запобігання аналогічним випадкам у майбутньому. Для цього розслідування має: виявляти системні й організаційні недоліки в діяльності підрозділів; оцінювати психологічний стан військовослужбовців, причетних до правопорушення; формувати рекомендації для командування щодо усунення виявлених недоліків.

У системі забезпечення військової дисципліни службове розслідування є процедурою, спрямованою на з'ясування обставин учиненого військовослужбовцем дисциплінарного проступку, визначення ступеня його вини та, у разі підтвердження факту порушення, застосування відповідного дисциплінарного стягнення, передбаченого Дисциплінарним статутом ЗС України, а також превентивних заходів для недопущення порушення військової дисципліни в майбутньому.

Службові розслідування мають не лише виконувати каральну функцію, а й чинити превентивний вплив, сприяти виявленню та усуненню системних чинників, що призводять до порушень військової дисципліни, а також запобігати вчиненню інших правопорушень. Отже, питання недостатньої превентивної ролі службових розслідувань є важливим елементом забезпечення дисципліни у ЗС України.

У випадках, коли діяння військовослужбовця підпадає під ознаки адміністративного правопорушення, передбаченого Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП), складається протокол, а стягнення накладається у порядку, визначеному КУпАП, з обов'язковою сплатою судового збору. Аналіз чинного законодавства свідчить, що нині відсутній правовий механізм, який би давав змогу проводити службове розслідування виключно за фактом виявленого порушення без попереднього встановлення винних осіб.

Разом із тим результати службового розслідування можуть бути підставою для застосування дисциплінарних стягнень за систематичні або грубі порушення військової дисципліни (напр. пониження у військовому званні, сувора догана тощо). При цьому неприпустимим є подвійне притягнення до відповідальності за одне й те саме правопорушення.

Нааявні вимоги керівних документів уже направлені на усунення причин, що призводять до порушень військової дисципліни, і не вбачається потреба додаткових змін до цих документів у частині проведення службових розслідувань. Однак недостатній рівень підготовки (навченості) особи, яка проводить службове розслідування, може призвести до неправильного визначення ключових моментів такого правопорушення (дійсної причини, обставин, свідків), оформлення результатів розслідування порушення, що, своєю чергою, може призвести до порушення прав військовослужбовця (Петков, 2023). Командир наділений повноваженнями самостійно залучати підготовлених військовослужбовців і відповідних фахівців до проведення службового розслідування.

Інші негативні наслідки, що можуть наставати для військовослужбовця (невплата премій чи бойових виплат, ненадання відпустки, непризначення на посаду, ненагородження, неприсвоєння чергового військового звання, обов'язок додаткового вивчення положень статутів тощо), не є дисциплінарними стягненнями у вузькому юридичному розумінні. Такі заходи розглядаються як: відсутність додаткових заохочень за сумлінне та

відповідальне виконання обов'язків; попереджувальні заходи, спрямовані на недопущення повторних правопорушень (напр. обмеження виходу в місто для запобігання можливим порушенням). Отже, виховна робота має бути спрямована на формування належної військової дисципліни та правосвідомості через право-просвітню та право-роз'яснювальну діяльність серед особового складу ЗС України на всіх рівнях, починаючи з командного складу.

Проведений аналіз теоретичних і практичних аспектів службових розслідувань у ЗС України свідчить, що чинна система має обмежений превентивний ефект і недостатньо орієнтована на усунення системних чинників, які зумовлюють порушення військової дисципліни. Посилення каральної функції без належного врахування психологічних, організаційних і соціальних факторів не забезпечує стабільного зниження рівня правопорушень та може негативно позначатися на морально-психологічному стані особового складу.

Дискусія і висновки

Серед можливих шляхів удосконалення службових розслідувань у ЗС України та впровадження превентивних заходів можна виокремити: проведення роз'яснювальної роботи серед командирів щодо їхньої дисципліни у виборі способу реалізації дисциплінарної влади, зокрема можливості самостійного прийняття рішення про доцільність призначення службового розслідування; організацію представниками служб психологічної підтримки персоналу інформаційних заходів серед особового складу щодо підстав, порядку та необхідності проведення службових розслідувань.

У контексті вивченої проблематики доцільно запропонувати такі заходи: удосконалити роботу позаштатних груп, які вже створені в кожній бригаді з фахово підготовлених військовослужбовців (з досвідом роботи в судових органах, правоохоронних структурах, адвокатурі) і представників психологічного забезпечення; запровадити додаткову підготовку осіб, які залучаються до проведення розслідувань, з детальним вивченням порядку їх здійснення та практичних аспектів збирання доказової інформації; установити реалістичні терміни проведення розслідувань, які забезпечать повне й об'єктивне з'ясування обставин, урахування обтяжливих і пом'якшувальних факторів; посилити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед командирів і особового складу щодо підстав, порядку та значення службових розслідувань; закріпити нормативну можливість проведення службових перевірок за фактом порушення без попереднього визначення винних осіб, що сприятиме швидшому реагуванню на системні проблеми.

Чинне законодавство України вже містить положення, спрямовані на усунення причин порушення військової дисципліни. Однак їхня практична реалізація потребує посилення кадрового й організаційного забезпечення, удосконалення координації між командирами, юридичними службами та психологічними підрозділами. Також доцільним є запозичення кращих міжнародних практик, які довели свою ефективність у військових формуваннях інших держав під час бойових операцій.

Запропоновані в дослідженні напрями вдосконалення, такі як удосконалення діяльності спеціалізованих груп для проведення розслідувань, підвищення рівня підготовки відповідальних осіб, посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи, адаптація міжнародних практик, спрямовані на підвищення ефективності службових розслідувань і зміцнення військової дисципліни в умовах воєнного стану.

Водночас виявлені проблеми свідчать, що ця тема потребує подальших наукових досліджень, зокрема: розроблення науково обґрунтованих методик виявлення системних причин правопорушень; інтеграції психологічних і соціологічних підходів у процедуру службового розслідування; оцінювання впливу різних моделей розслідувань на морально-психологічний клімат у підрозділах; аналізу ефективності запозичених міжнародних практик у контексті національних особливостей.

Подальші дослідження у зазначеному напрямі сприятимуть формуванню сучасної, комплексної та ефективної моделі службових розслідувань, яка одночасно відповідатиме вимогам законодавства, потребам військового управління та викликам сучасної збройної боротьби.

Список використаних джерел

- Авер'янов, В. Б. (2003). *Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики*. Видавництво "Факт".
- Алієв, Р. В., Вітвіцький, С. С., Гудима, В. В., Джус, О. А., Дрозд, О. Ю., Журавльов, Д. В., Ковалів, М. В., Козяр, Р. Я., Корецька, В. В., Корецький, О. П., Курилюк, Ю. Б., Микитюк, М. А., Павлюк, О. О., Приведа, А. В., Скриньковський, Р. М., Соболев, Є. Ю., Чубенко, А. Г., Шамрай, Б. М., & Яромій, І. В. (2024). *Військова юстиція в Україні: історичний аспект; міжнародний досвід; проблематика становлення та перспектив в Україні; сучасне правове регулювання; особливості та виклики воєнного стану*. Видавничий дім "Професіонал".
- Бандурка, О. М. (2018). *Теорія держави і права*. Національний університет внутрішніх справ.
- Барікова, А. А. (2023). *Дискреція в правозастосуванні у фінансовому праві*. Інтерсервіс.
- Бойко, В. П. (2004). Правовий нігілізм та форми його прояву у суспільному житті. *Юридичний вісник України*, 47, 14.
- Верховна Рада України. (1999а). *Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України*. Закон України від 24.03.1999 № 551-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>
- Верховна Рада України. (1999б). *Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України*. Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>
- Верховна Рада України. (2002). *Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України*. Закон України від 07.03.2002 № 3099-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>
- Вітвіцький, С. С., Веселов, М. Ю., Нестеренко, О. М., & Єспринцев, П. С. (2024). *Військові адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар*. Право.
- Копотун, І. М., Коропатнік, І. М., Микитюк, М. А., Павлюк, О. О., Пасіка, С. П., & Петков, С. В. (2023). Органи військової юстиції: військова служба правопорядку, військова прокуратура, проблематика військових судів, нормативно-правове забезпечення, особливості функціонування під час воєнного стану. *Професіонал*.
- Коропатнік, І. М. (Ред.). (2022). *Службові розслідування: у Збройних Силах України, у Національній гвардії України, у Державній прикордонній службі України*. Професіонал.
- Міністерство оборони України. (2017). *Про затвердження Порядку проведення службового розслідування у Збройних Силах України*. Наказ від 21.11.2017 № 608. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1503-17#Text>
- Петков, С. В. (2020). Поділ правопорушення (delictum) за ступенем суспільної небезпеки на проступок (суспільно шкідливе діяння) та злочин (суспільно небезпечне діяння) в контексті реформування кримінальної юстиції. *Публічне право*, 1, 72–84.
- Петков, С. В. (2022). Адміністративно-правова реформа в Україні. *КНТ*.
- Петков, С. В. (Ред.). (2023). *Провадження у справах про адміністративні правопорушення*. КНТ.
- Погорецький, М. А. (Ред.). (2025). Розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. *Алерта*.
- Романішин, А. М., & Мацевко, Т. М. (2025). Профілактика відхильної поведінки у військовослужбовців. *СКІФ*.
- Тимошенко, В. (2024). Сутність і призначення превентивної та каральної функцій юридичної відповідальності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, 14(4).
- Туркот, М. С. (Ред.). (2020). Військові адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар глави 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення. *Норма права*.
- Чижко, К. О. (2025). Превентивна функція адміністративно-деліктного права у механізмі забезпечення публічного порядку. *Стратегії сталого розвитку суспільства в умовах сучасних глобальних викликів: збірник круглого столу*, 20–25. <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/27c30b57-1f85-4710-870c-699de02d52c7>
- Шамрай, Б. М. (Ред.). (2025). *Документаційне забезпечення сучасного військового управління у Збройних Силах України: військово-документування та діловодство; систематизація документів; особливості керування документацією; правове унормування обігу документів*. Професіонал.

Шемшученко, Ю. С. (2011). *Юридична енциклопедія*. Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Видавництво "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана: Юридична думка.

References

- Aliyev, R. V., Vitvitskiy, S. S., Hudyma, V. V., Dzhus, O. A., Drozd, O. Yu., Zhuravlev, D. V., Kovaliv, M. V., Kozyar, R. Ya., Koretska, V. V., Koretskyi, O. P., Kurylyuk, Yu. B., Mykytyuk, M. A., Pavlyuk, O. O., Pryveda, A. V., Skrynkovskiy, R. M., Sobol, E. Yu., Chubenko, A. G., Shamray, B. M., & Yaromii, I. V. (2024). *Military justice in Ukraine: historical aspect; international experience; problems of formation and prospects in Ukraine; modern legal regulation; Features and challenges of martial law*. Publishing house "Professional" [in Ukrainian].
- Averyanov, V. B. (2003). *Public administration: problems of administrative-legal theory and practice*. Publishing house "Fakt" [in Ukrainian].
- Bandurka, O. M. (2018). *Theory of state and law*. National University of Internal Affairs [in Ukrainian].
- Barikova, A. A. (2023). *Discretion in the application of law in financial law*. Interservice [in Ukrainian].
- Boyko, V. P. (2004). Legal nihilism and forms of its manifestation in public life. *Legal Bulletin of Ukraine*, 47, 14 [in Ukrainian].
- Chyshko, K. O. (2025). Preventive function of administrative tort law in the mechanism of ensuring public order. *Strategies for sustainable development of society in the context of modern global challenges: a collection of round tables*, 20–25 [in Ukrainian]. <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/27c30b57-1f85-4710-870c-699de02d52c7>
- Kopotun, I. M., Koropatnik, I. M., Mykytyuk, M. A., Pavlyuk, O. O., Pasika, S. P., & Petkov, S. V. (2023). *Military justice bodies: military law enforcement service, military prosecutor's office, issues of military courts, regulatory and legal support, features of functioning during martial law*. Professional [in Ukrainian].
- Koropatnik, I. M. (Ed.). (2022). *Service investigations: in the Armed Forces of Ukraine, in the National Guard of Ukraine, in the State Border Guard Service of Ukraine*. Professional [in Ukrainian].
- Ministry of Defense of Ukraine. (2017). *On approval of the Procedure for conducting a service investigation in the Armed Forces of Ukraine*. Order of 21.11.2017 No. 608 [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1503-17#Text>
- Petkov, S. V. (2020). Division of offense (delictum) by degree of public danger into misdemeanor (socially harmful act) and crime (socially dangerous act) in the context of criminal justice reform. *Public Law*, 1, 72–84 [in Ukrainian].
- Petkov, S. V. (2022). *Administrative legal reform in Ukraine*. KNT [in Ukrainian].
- Petkov, S. V. (Ed.). (2023). *Proceedings in cases of administrative offenses: a textbook*. KNT [in Ukrainian].
- Pogoretsky, M. A. (Ed.). (2025). *Investigation of criminal offenses in the sphere of official activity*. Alerta [in Ukrainian].
- Romanyshyn, A. M., & Matsevko, T. M. (2025). *Prevention of deviant behavior in military personnel*. SKIF [in Ukrainian].
- Shamrai, B. M. (Ed.). (2025). *Documentation support of modern military management in the Armed Forces of Ukraine: military documentation and office management; systematization of documents; features of documentation management; legal regulation of document circulation*. Professional [in Ukrainian].
- Shemshuchenko, Y. S. (2011). *Legal Encyclopedia*. National Academy of Sciences of Ukraine, V. M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine, Publishing House "Ukrainian Encyclopedia" named after M. P. Bazhan: Legal opinion [in Ukrainian].
- Turkot, M. S. (Ed.). (2020). *Military administrative offenses: scientific and practical commentary on Chapter 13-B of the Code of Ukraine on administrative offenses*. Norma Prava [in Ukrainian].
- Tymoshenko, V. (2024). The essence and purpose of the preventive and punitive functions of legal liability. *Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 14(4) [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1999a). *On the Disciplinary Statute of the Armed Forces of Ukraine*. Law of Ukraine dated 24.03.1999 No. 551-XIV [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1999b). *On the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine*. Law of Ukraine dated 24.03.1999 No. 548-XIV [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2002). *On the Military Law Enforcement Service in the Armed Forces of Ukraine*. Law of Ukraine dated 07.03.2002 No. 3099-III [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>
- Vitvitskiy, S. S., Veselov, M. Yu., Nesterenko, O. M., & Eprintsev, P. S. (2024). *Military Administrative Offenses: A Scientific and Practical Commentary*. Pravo [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 31.07.25
Прорецензовано / Revised: 08.08.25
Схвалено до друку / Accepted: 11.08.25

Petro PASHCHENKO, PhD Student

ORCID: 0009-0003-8356-4185

e-mail: p_paschenko@ukr.net

Tavriysk National University named after V. I. Vernadskyi, Kyiv, Ukraine

OFFICIAL INVESTIGATIONS OF OFFENCES AGAINST THE ESTABLISHED PROCEDURE FOR MILITARY SERVICE

Background. Under the conditions of martial law in Ukraine, the issue of the effectiveness of internal investigations into offences against the established procedures of military service in the Armed Forces of Ukraine has become particularly pressing. Practical experience reveals a number of shortcomings, including an excessive focus on punitive measures, insufficient consideration of the systemic factors underlying misconduct, a limited preventive role, and the risk of adverse effects on the moral and psychological well-being of service personnel. The purpose of this study is to analyze the problematic aspects of conducting internal investigations in the Armed Forces of Ukraine during martial law and to identify ways to enhance their preventive effectiveness in order to strengthen overall defence capability.

Methods. The research applies systemic and structural-functional analysis, methods of synthesising law enforcement practice, and a comparative legal approach. The information base comprises the norms of current Ukrainian legislation, including laws, subordinate normative acts, and military statutes, as well as contemporary scholarly works by Ukrainian legal academics.

Results. The findings indicate that the current system of internal investigations within the Armed Forces of Ukraine is largely focused on identifying culpable individuals and imposing disciplinary measures and/or penalties, which does not ensure adequate prevention of repeated offences. The study substantiates the need to: improve the activities of specialised teams composed of trained service personnel and psychological support specialists; provide targeted training for those involved in investigations; optimise investigation timeframes to ensure the comprehensive clarification of circumstances; and intensify explanatory work among commanders and personnel regarding the grounds and procedures for internal investigations.

Conclusions. The analysis of theoretical and practical aspects of internal investigations in the Armed Forces of Ukraine demonstrates that the existing system possesses limited preventive potential and is insufficiently oriented towards addressing the systemic causes of breaches of military discipline. The predominance of punitive measures, without due regard to psychological, organisational, and social factors, fails to guarantee a sustainable reduction in offences and may have a detrimental impact on the moral and psychological state of service personnel. The identified shortcomings highlight the need for further research, particularly the development of scientifically grounded methodologies for detecting systemic causes of misconduct, the integration of psychological and sociological approaches into investigative procedures, and the assessment of the effectiveness of adapting international practices to national conditions. Such research will contribute to the establishment of a modern, comprehensive, and effective model of internal investigations that meets legislative requirements, addresses the needs of military administration, and responds to the challenges of contemporary armed conflict.

Keywords: administrative law, military service, investigation services, order of service, crime, administrative offense, disciplinary offense.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.